

devorador, / fa ressonar per conquestes y cingleres / plors y crits y grinyols d'homages y feres, / aspre gemec d'un petit món que 's mor» (*Atl.*, 26).

DERIV.: *Feral* (Eiximenis, *feralment* StVicentF).

Feredat [S. XIII], en diversos escriptors de fi S. XIII amb el matís de 'horror, impressió espantosa': els defensors de Jerusalem es maten els uns als altres quan la fortalesa està per caure: «ab lurs espaes se van dar / que les lurs testes van volar; / braces, comes o huyls caser / vírets, e'n terra tans jaser / que *feredats* era, sabjats: / tans n'í avia desmanganats; / pus de dets mília cavalers, / eren, per cert, meyns d'escuders, / qu'en aquell jorn se són matats», *Lleg. Rim. Sev.*, v. 944; en la Batalla de Las Navas: «foren tantes gents a cavall e a peu --- que los plans e les muntanyes n'eren totes cubertes: sí que de veure era gran *feredat*», Desclot (39); «aquell bisbe, con viu que hom soterrava aquell burguès, ell hac gran *feredat* con viu que hom li gitava la terra desús», Lluill (*Merav.*, *NCL.* III, 31, *O. C.* I, 281); «molt gran *feredat* hac lo bisbe e tots los altres de la mort del escuder» (id., *O. C.* I, 324); en el fons és encara el mateix, només que aplicat a una sèrie de coses concretes, en posar-lo en plural, en el passatge d'Eiximenis: «recomovents la mar per vents, tribulant la terra per trons, lamps, aygues, fiblons, pedres, calabrucons e altres *feredats* moltes», *Ll. dels Angels*, lli. 4, cap. 45; i vegeu-ne encara altres exs. d'Eiximenis i de JoMartorell en el *DAG.*, i alguns altres de medievals allí i en *AlcM*.

Va seguir usual en tota la història de la llengua, de manera que en el S. XIX no s'hagué de fer cap esforç de restauració: «ab lo hostal de Picalqués y --- lo Pont de la carretera, de quatre o cinc arcades, ben sòlido o gruxut de parets, sota del qual és lo torrent, que en alguns paratges de ell fa *feredat* al mirar hom sa fondària», B. de Maldà (*Exc.*, p. 96); «en llampegueig volcànic sos ulls grifolen ires; / terbolins l'arrebocan, *fredat* y confusió; / lo foc del cel li encercla corones de guspites: / li és música escoltívola l'espetergar del trow», *Atl.* (IV, 12). Aquesta síncope ha estat en efecte, des del segle passat, la pronúncia, no ja vulgar sinó familiar en tots els parlars continentals, en el cat. central, tant o més que en tots els altres (va mal informat en això *AlcM*), sense excloure'n el valencià («Las Provincias», 22-IV-75, p. 23), ni el ross.¹ Coromines: «la llei del meu deure se m'imposava amb una *feredat* implacable i em pesava el treball, i no creia prou en la meua victòria» (*Quan un s'acosta a la Ciutat* II, en *A Recés dels T.*, p. 202, imprès així des de la 1.ª ed., però l'autògraf de 1906-9 portava *fredat*). JRuyra definia el matís peculiar de *feredat* i *feresa* com «una barsarda calma i serena» a diferència de *basarda*, *por*, *panic* i altres sindnims (*O. C.*, 869a).

Des d'antic, aquest abstracte català ha estat, efectivament, en concurrència amb *feresa* (rar *feror*, Berg.), únic que es coneixia en oc. antic, i allí precisament amb el mateix significat: «*feresa*: effroi, épouvante; peur; faire *feresa*: être désagréable, déplaire»; l'únic que registra Busa-N. («feritas, ferocitas», C-VII-1).

Aquest entre nosaltres el trobem des de Muntaner:

«los almugàvers --- faïen tanta de mortaldat que *ferea* seria de dir», cap. 51 (Casac. I, 109.23); «poràs bé fer que ameu l'ome pech? / --- / Mas vostre cors per ventura-s delita / husar dels fruys que Na Venus conrea; / mas vostre seny deuri' aver *ferea* / de fer tals fets e gen(t)s n'an ja sospita», Ausiàs (XLVII, v. 31); «retreu-se la ploma per tanta grandesa, / defall-me l'ingeni destruint tal cosa; / prolix no vull ser, per ço tots no-ls pose, / tants són, vostres llibres: dir-los és *feresa*», Gaspar Calaf (JMBover, *BiEscrBal.* I, 136.15.4); «allí ordenàreu, ab gran saviesa / part de vostres llibres, passant vida pobre, / segons vostre viure nos diu e descobre, / anant per montanyes sens haver *feresa*», «la obra qu' ha feta l'enginy subtil vostre / sia publicada, davant tant conspecte / segons la offereta, de bon grat promesa / diré jo la mia, seguiu sens *feresa* / car fent bones obres, ningú no 's dejecta», Antoni Masot a. 1502 (Bover, *L. c.* I, 477.19.8, 476.15.7).

A Mallorca, tradueix Quadrado, d'un text coetani, «la despoblación de la capital ponía espanto y grima (*feresa*) a sus moradores a principios del S. XVI» (*Ferenses y Ci.*, p. 33); encara que alguns han usat el mot en el sentit de 'ferotgia' (des de JRoig fins a Joan Alcover), és el d'espant' el que ha dominat sempre en l'ús comú, i en aquest el reprenen els mestres de la Renaix.: «escriu figures al ayre, / va endavant y torna arreta, / canta estranyes oracions / que sentir-les fa *feresa*», MilàF (*Arnaldó de Baseya*, v. 92, ed. Gili, p. 314). El duia Verdaguier des dels seus orígens familiars, car ja va usar-lo en el primer esbós de l'*Atl.*: «--- com llampec llunyada, / del cel allà, al fons negre, que s'esbadella y trona, / y d'espant y *feresa* per terra se n'anà» (*Atl.* IV, canviat en la versió de 1878, cf. allí 32).

En català central és menys corrent que *feredat*, l'únic que m'era familiar, 1918, però recordo haver-hi sentit a alguns ja *ferèza* ja llavors. *Feresós*, ja medieval en ll. d'Oc («féroce, renfrogné, effrayant», PDFF), mentre que en cat. només ha estat assenyalat com a cosa del CpTarr. Altrament cf. *ESFEREIR*. I *ferejar* (ribag., berg., Conflent, Emp.) «em *ferēja* d'anar-hi [c. 1640, Miquel Parets, *DAG.*], cf. oc. ant. on hi ha ja algun cas medieval, no ben clar, de *se feréjar* «s'effaroucher».

Ferèstec [fi S. XIV] i *ferest* [c. 1500, i potser ja algun cop Ss. XIV i XV], variants formals d'un adjectiu que sembla derivat del ll. FERUS o que almenys fóra producte d'un encreuament d'aquest amb un mot de forma i significació relacionades; l'explicació més convincent és que sigui una derivació de FERUS en la formació de la qual intervinguessin alhora la terminació d'*agrestis*, *silvestris* (amb *caelestis* i altres de semblants), de significat anàleg, i la de DOMESTICUS, de sentit oposat, ço que explica la variant *ferèstec*, mentre que en *ferest* la influència rebuda vingué quasi només d'aquells adjectius.

La variant *ferèstec* és de bon tros la més arrelada i de popularitat més general. Ja en el *Boeci* de Fra Genobreda: «Ercules fo fill del rey de Grècia e --- fo en-